

IMPACTUL EDUCAȚIEI PERMANENTE ÎN DEZVOLTAREA PERSONALITĂȚII

Silvia Golubi chi, doctor, conferențiar universitar

Elena Danu, masterand

Universitatea de Stat din Tiraspol

Abstract: Lifelong learning is education throughout their lives each. It is an open educational system, composed of objectives, contents, forms and educational techniques that provide maintenance and further development of a personality's cognitive, affective and action potential, of self-education capabilities and skills, training for independent and creative personalities.

In view of lifelong learning, it takes priority the formative objectives of its components expressed through learning to learn-intellectual work skills, through the motivation for learning reflected in the attitude towards learning that means lifelong, creative, innovative learning, available in all forms, thus offering everyone the opportunity to complete studies, to improve professional skills and to acquire a superior culture.

Key words: lifelong learning, open educational system, further development, cognitive, affective and action potential, self-education, formative objectives, learning to learn.

Omul este singura ființă care dă via în lume nu numai biologic, ci și spiritual, fapt datorat în esență educației, care-i permanent, continuu, omniprezent și creatoare de valori. O educație fără valori, oricare ar fi aceasta, este deci imposibilă și inimaginabilă. Sistemul de valori îi acordă educației în plan individual și istoric caracter durabil.

Educația permanentă înseamnă educație pe tot parcursul vieții. Continuitatea este principiul fundamental al educației, conform căruia ființa umană este supusă influenței educaționale încă de la naștere. Totodată, ea presupune formarea unor comportamente specifice educației prin integrarea individului uman într-un sistem de învățământ, fiind o abilitate cu deprindere de muncă intelectuală și cu atitudine pozitivă față de învățare.

Educația permanentă reprezintă un principiu organizatoric și filozofic care pretinde că educația continuă pe durata întregii existențe a omului determină pe fiecare individ să-și dezvolte personalitatea cu ajutorul unui sistem complex de mijloace, care trebuie să răspundă nevoilor și aspirațiilor de *ordin educațional și cultural* ale acestuia. Printre condițiile care au impus acest principiu în *practica educațională* actuală sunt:

a) *evoluția științifică și tehnologică* din a doua jumătate a secolului XX, care a dus la „explozia” cunoașterii, concomitent cu fenomenul de perisabilitate rapidă a cunoștințelor. Volumul de cunoștințe acumulat de individ în copilărie nu-i poate servi eficient toată viața, el fiind obligat ca la scurt timp după terminarea studiilor, prin obligațiile sale profesionale, sociale și culturale, să-și formeze abilități și cunoștințe noi, în acord cu noile date ale științei și ale tehnicii;

b) *noile mutații din viaa economico-socială, politică și culturală*, care au dus la schimbarea, în mare măsură, a statutului economic și social prin trecerea în sectorul secundar, terțiar (servicii) și apoi în cel cuaternar (cercetare).

Definirea educației permanente, în calitate de concept pedagogic fundamental, presupune delimitarea domeniului de referință și a semnificațiilor sale strategice.

I. Ca domeniu de referință, educația permanentă implică *întreaga durată de viaa a unui individ* și vizează activitatea de formare/dezvoltare a personalității umane, abordată în totalitatea ei, implicând următoarele resurse [3]:

- *stadiile educației*: vârstele de colarizare (pre colar , colar , post colar) și vârstele psihologice (ciclurile vieții: copilăria, preadolescența, adolescența, tinerețea, maturitatea, bătrânețea);
- *conținuturile educației* sau dimensiunile/laturile educației: intelectual , moral , tehnologic , estetic , fizic);
- *formele educației* (educația formală , nonformală , informală);
- *factorii educației* (familia, comunitățile educaționale, instituțiile școlare etc.).

II. Ca semnificație strategică , educația permanentă poate fi definită la nivel *funcțional-structural-operational*, prin care se evidențiază [12]:

- *scopul și finalitatea*: a menține și îmbunătăți calitatea vieții;
- caracterul său *universal* (reprezintă democratizarea educației) și *dinamic* (permite adaptarea materialelor și a mijloacelor de învățare la noile condiții impuse de dezvoltare);
- *sensul și managerialitatea* (educația permanentă este un principiu organizator pentru toate tipurile de educație).

La nivel *funcțional*, educația permanentă angajează trei categorii de funcții: *funcția de adaptare, funcția de inovare, funcția de corectare*.

La nivel *structural*, educația permanentă angajează două componente principale, aflate în raporturi de interacțiune: componenta *generală* și componenta *profesională* . Aceste componente nu sunt separate, ci interacționează . Educația permanentă exercită totodată o funcție coercitivă , remediază dificultățile educației actuale. Principalele funcții ale educației permanente sunt: *integrarea, inovarea și adaptarea reciprocă a individului și a societății*.

Sunt necesare trei condiții esențiale pentru a realiza educația permanentă : *ocazia, motivația și educabilitatea*, preconizând ca finalitatea să îmbunătățească calitatea vieții.

La nivel *operational*, educația permanentă angajează resursele de dezvoltare pedagogică /educabilitate ale fiecărei personalități umane, valorificabile în termeni de oportunitate și de motivație individuală și socială .

Rene Maheu opinează , de exemplu, că educația permanentă este „...o dimensiune a vieții. E o anumită atitudine de inserție în realitate și nu, pur și simplu, o pregătire pentru existența activă și responsabilă ” [7, p. 180].

Paul Lengrand vede educația permanentă ca o acțiune în stare „să favorizeze crearea structurilor și metodelor care să ajute ființa umană , în tot cursul existenței sale, în procesul continuu, de pregătire și dezvoltare; să pregătească individul pentru ca acesta să devină cât mai mult propriul subiect al dezvoltării sale prin intermediul multiplelor forme de autoinstruire”[5, p.49].

Bertrand Schwartz definește educația permanentă ca o „...integrare a actelor educaționale într-un veritabil continuu în timp și spațiu, prin jocul unui ansamblu de mijloace (instituționale, materiale, umane) care fac posibilă această integrare”[11, p. 53]. În opinia sa, educația nu se limitează la un singur subsistem educativ, ci înglobează , în perspectivă , toate activitățile sociale care sunt purtătoare de educație: „...ideea de permanență a educației va fi în continuare , încât nu se va mai vorbi decât de educație, noțiunea de permanență fiind inclusă în însăși ideea de educație” [11, pp.53-54].

Pentru Bogdan Suchodolski, extinderea educației permanente va determina ca aceasta să devină „...un mijloc de dezvoltare a nevoilor și interesului pentru valorile culturale, pentru care corespunde orientării preferințelor și inclinațiilor umane și pentru care ea face viața noastră mai colorată și mai valoroasă” [12, p.312].

Metodologia educației permanente evidențiază resursele de acțiune, valabile pe verticală și pe orizontală sistemului, ale activității de formare/dezvoltare a personalității. Aceste resurse valorifică noile mijloace de învățare apărute odată cu dezvoltarea rețelelor de instruire prin mass-media și prin computer, care multiplică posibilitățile de comunicare pedagogic eficient, diferențiat și individualizat.

Pe verticală sistemului, educația permanentă asigură deschiderea temporală a activității de formare/dezvoltare a personalității, desfășurată integral pe toată perioada existenței umane. Redistribuirea echilibrată a conținuturilor (intelectuale, morale, tehnologice, estetice, fizice) și formelor (formal, nonformal, informal) ale educației asigură valorificarea succesivă a resurselor fiecărei vârste școlare/post școlare, universitare/postuniversitare și psihologice, dar și prelungirea atitudinii pozitive față de instruire și autoinstruire, necesară pentru realizarea rolurilor și statuturilor naturale și sociale, pe care personalitatea umană le are de-a lungul existenței sale.

Această abordare permite integrarea tuturor resurselor educației pe verticală sistemului (continuitatea dintre stadiile educației, susținut pe tot parcursul existenței umane) și pe orizontală sistemului (complementaritatea resurselor educației, aprofundată la nivelul fiecărui nivel al educației, în orice moment al existenței umane).

În pedagogia socială, educația permanentă este abordată din perspectiva relației societate-educație. Caracterul permanent al educației este definit pe două coordonate mari [13]:

1. Ca proces cu caracter social-istoric (educația a apărut odată cu orânduirea sclavagistă și a continuat în cadrul fiecărui tip de orânduire socială, impunând un sistem specific, din ce în ce mai complex).
2. Ca dimensiune a vieții individului de la naștere până la vârsta retragerii din activitate.

Educația permanentă se impune, de asemenea, ca idee crucială în elaborarea formelor de educație. De aceea analiza cercetărilor actuale în domeniul educației permanente este o necesitate obiectivă pentru promovarea gândirii și acțiunii pedagogice, pentru care devine posibil, prin acțiunile în spiritul educației permanente, o sinteză a gradelor și profilurilor de învățământ, a instituțiilor educaționale, întemeiate pe logica proceselor educaționale și desfășurate potrivit unui sistem format din unități funcționale integrate.

Ea reprezintă un sistem educațional deschis, compus din obiective, conținuturi, forme și tehnici educaționale, care asigură întreținerea și dezvoltarea continuă a potențialului cognitiv, afectiv și acțional al personalității, contribuie la dezvoltarea capacităților și deprinderilor de autoeducație, la formarea de personalități independente și creative, fiind nemijlocit legat de diagnoza și prognoza educației, de programarea și de inovarea pe un termen lung a educației.

Obiectivele generale ale educației permanente au fost definite de Paul Lengrand [5] în felul următor:

a) crearea de structuri și metode favorabile formării/dezvoltării personalității umane pe tot parcursul existenței sale;

b) pregătirea personalității umane pentru autoinstruire și autoeducație.

Realizarea acestor obiective generale solicită o nouă politică a educației, capabilă să anticipeze sistemul de învățământ de mâine, care va fi mai mult decât juxtapunerea a două părți separate astăzi: instituția educațională și educația adulților, care trebuie unificate într-un singur proces continuu. Acest proces, care angajează o amplă reformă socială, impune proiectarea unui sistem educațional global, conceput ca „*cetate educativă*” [4]. În cadrul unui sistem educațional global, fiecare nivel, treaptă, disciplină, dimensiune și formă a educației presupune elaborarea unor obiective specifice educației permanente, operaționalizabile în funcție de particularitățile fiecărei comunități educative naționale, teritoriale și locale.

R. H. Dave clasifică *obiectivele specifice educației permanente* la nivelul unor obiective convenționale în patru grupuri [3]:

- grupul I: însușirea deprinderilor sociale fundamentale (lectura, calcul matematic /informatic, noțiuni elementare pentru menținerea sănătății);
- grupul al II-lea: dezvoltarea capacității de adaptare la o societate bazată pe anumite valori fundamentale: *pace, democrație, libertate, fericire, umanism, solidaritate*;
- grupul al III-lea: cultivarea unor trăsături de personalitate care asigură o nouă calitate a vieții: *stabilitate intra-psihică, vigoare emoțională, „avânt tinerească lăuntrică”, capacitate de opțiune responsabilă, angajare socială, capacitate de autodepășire/angajare personală, însușirea și reînnoirea cunoștințelor*;
- grupul al IV-lea: obiective instrumentale/învățarea de a învăța inter-învățarea, învățarea auto-dirijată.

În mod esențial, educația permanentă este condiționată de libertatea tuturor de a participa la viața culturală și de descientizarea într-o măsură ascendentă a muncilor profesionale, de participarea directă și responsabilă a maselor la conducerea și organizarea vieții colectivității.

Educația permanentă reprezintă o direcție importantă de evoluție a activității de formare/dezvoltare a personalității, care urmărește valorificarea tuturor dimensiunilor și formelor educației proiectate și realizate pe tot parcursul existenței umane și în orice moment al existenței umane.

Principiile educației permanente fundamentează organizarea globală a sistemului de învățământ care angajează toate ciclurile vieții: de la faza pregătirii, care promovează asimilarea valorilor colare și extra colare, la faza activă, care implică profesionalizarea în regim de mobilitate socială, și până la faza retragerii, care permite personalității asumarea de noi roluri prin continuarea învățării.

La nivel de politică a educației pot fi evidențiate următoarele *principii* [8]:

- al asigurării continuității în activitatea de formare/dezvoltare a personalității umane;
- al adaptării curriculum-ului la exigențele unei societăți în continuă transformare;
- al pregătirii, la toate nivelurile sistemului de învățământ, a personalității în vederea adaptării optime la condiții de schimbare rapidă;

- al mobilizării și valorificării tuturor mijloacelor de informare disponibile în cadrul instituțional și cel noninstituțional;
- al corelării funcționale dintre obiectivele, conținuturile și formele activității de educație/instruire.

Conținutul educației permanente include *toate elementele intereducaționale și chiar extraeducaționale* posibile într-un câmp psihosocial din ce în ce mai extins, cu o variabilitate a fenomenelor, care solicită multiple abordări interdisciplinare: *istorice, antropologice, economice, ecologice, psihologice, sociologice, filozofice* [3].

Proiectarea conținutului educației permanente angajează funcția pedagogică de integrare și extindere a cunoștințelor la nivelul unor structuri:

- informative/ intra/ inter/ transdisciplinare cu o bază largă de aplicație, relevant pe verticală și pe orizontală sistemului;
- formative, bazate pe corelația dintre planurile intelectual-afectiv-motivațional-acțional al cunoștințelor acumulate;
- praxiologice, dincolo de sfera disciplinei sau a treptei colare respective;
- deschise spre diferite forme de învățare socioculturală;
- stimulative, destinate capacității de comunicare și de flexibilizare a rezultatelor învățării pentru a fi valorificate în plan științific, moral, tehnologic, estetic, psihofizic.

Educația permanentă nu se identifică cu nicio instituție colară sau precolară, cu activitățile organizate sau informale, cultural-profesionale pentru adulți, colective sau individuale, întemeiate pe o metodologie clasică sau liberă. Ea trebuie înțeleasă ca un sistem de obiective, metode și tehnici educaționale clasice și moderne, validate și capabile să dezvolte în sine și educabilitatea, o mobilitate și continuă deschidere educațională în conformitate cu condițiile de muncă și de viață ale generațiilor de oameni și ale fiecărui individ în parte.

Ea nu este deci o simplă continuare a educației tradiționale, dar reprezintă o serie de noi abordări ale unor elemente esențiale pentru existența fiecăruia, începând prin însuși sensul acestei existențe. Ea permite să se descopere o multitudine de situații fundamentale, în care indivizii apar într-o nouă ipostază, și aduce soluții inedite unor probleme cruciale ale destinului indivizilor și societăților.

Relația dintre dezvoltarea socială și educație este prima și cea mai importantă coordonată social-integrativă pentru modelarea și dirijarea educației permanente. O educație ruptă de contextul vieții sociale, lipsită de valențe integrative și creative în viața socială, nu poate fi considerată educație permanentă. Ea contribuie la dezvoltarea societății, a relațiilor sociale superioare, a vieții cultural-artistice și spirituale. Coordonatele social-integrative și creative imprimă educației și învățământului un caracter deschis, mobil și prospectiv.

Informarea și orientarea colară și profesională a elevilor, studenților și a adulților constituie, înănd seama de mobilitatea profesională, preferințele, aptitudinile, aspirațiile actuale și de perspectivă, filonul social-integrativ al educației permanente.

Educația permanentă nu este destinat exclusiv adulților, ea cuprinde, unificând toate etapele educației (precolară, primară, liceală, universitară, postuniversitară) și include, în același timp, modalitățile formale și nonformale. Ea încorporează atât învățarea planificată,

cât și pe cea accidentală. Comunitatea, grupurile sociale și întregul mediu de în jur au un rol foarte important în educarea individului. Educația permanentă capătă un caracter universal și democratic, identificându-se cu însuși democratizarea educației.

Procesul rapid al schimbărilor din societatea contemporană impune totodată abordarea educației și autoeducației din perspectiva exigențelor viitorului. Teoreticienii educației insistă asupra tezei conform căreia instituțiile educaționale trebuie să-și modifice perspectiva asupra activității educative și să se adapteze imperativelor viitorului, astfel încât să-l pregătească pe formabil de a avea o concepție adecvată autoeducației și autoînvățării. De asemenea, el trebuie să învețe cum să învețe și să se schimbe într-o lume aflată în continuă schimbare. Este necesară adaptarea educației la standardele pieței muncii prin deschiderea educației tradiționale (predominant formale) la diversele influențe educative din afara acestui cadru și, în același timp, transferarea spiritului acestei educații în alte arii educaționale.

Există două principii fundamentale legate de impactul factorilor care urmăresc sporirea coerenței și eficienței procesului instructiv-educativ: *principiul educației permanente* și *principiul orientării prospective a educației*. Ele pot contribui cu succes la sporirea eficienței *activităților didactice corelate* cu celelalte tipuri de învățare, sporind astfel acțiunile și influențele exercitate asupra elevilor.

Educația permanentă reprezintă astfel simultan [13]:

- *un concept pedagogic fundamental*, de tip integrator, care înglobează toate resursele activității de formare/dezvoltare a personalității umane (stadii, conținuturi, forme, factori), valorificabile pe verticală și pe orizontală sistemului educațional;
- *un concept pedagogic operațional* care extinde aplicațiile sale asupra tuturor aspectelor educației;
- *un principiu pedagogic* care susține organizarea globală a unui sistem educațional integral, deschis pentru toate tipurile de educație;
- *o orientare la nivel de politică a educației*, care urmărește perfecționarea activității de formare/dezvoltare a personalității umane pe toată durata vieții prin valorificarea deplină a resurselor acesteia de autoinstruire și de autoeducație.

Învățământul reprezintă o etapă indispensabilă în dezvoltarea personalității umane. Educația permanentă este menită să deschidă căile unei instruirii continue, să determine un proces de autoinstruire și autoeducație. Ea asigură formarea deprinderilor de muncă intelectuală, menită să-i ajute a învăța pe tot parcursul vieții, precum și dezvoltarea sistemului de operații intelectuale indispensabile unei activități creatoare. Foarte important este în alegerea de către formabili a necesității învățării pe tot parcursul vieții, prin dezvoltarea motivelor de tip superior. Instruirea și educarea acestora în vederea creșterii posibilității de autoinstruire și autoeducare impun raporturi noi între profesor și educat.

În perspectiva educației permanente, prioritate capătă obiectivele formative ale acestor componente exprimate prin *autoinstruirea și învățarea* - deprindere de muncă intelectuală prin motivație pentru învățare.

Concluzie: Educația permanentă implică procese de învățare fundamentate științific și nu poate fi confundată cu expresia *educație de-a lungul vieții* care vizează mai mult

procesele învățării spontane. Educația permanent înseamnă învățarea continuă, creativă, inovatoare, care trebuie promovată în toate formele ei.

Educația permanentă necesită o pregătire și o perfecționare profesională, care permite fiecărui individ să acumuleze cunoștințe și însușească deprinderi necesare autoeducației. Ea este o invenție socială, o caracteristică a societății contemporane, în care mobilitatea profesională este mare și contribuie la dezvoltarea procesului de instruire și cultivare; permite fiecăruia de a-și completa studiile, de a se perfecționa profesional și de a accede la o cultură superioară.

BIBLIOGRAFIE:

1. Bonta I., *Pedagogie*, Editura ALL, București, 1996.
2. Berger G., *Omul modern și educația sa*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1973.
3. Dave R. H., (coord.), *Fundamentele educației permanente*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1991.
4. Jinga I., *Educația permanentă*, Editura Enciclopedică și Enciclopedică, București, 1979.
5. Lengrand P., *Introducere în educația permanentă*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1973.
6. Lowe H., *Introducere în psihologia învățării la adulți*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1978.
7. Maheu R., *Crise de l'éducation, crise de civilisation*. Raportul UNESCO pe anul 1968 // *Cronique de UNESCO*, mai, 1969, nr. 5 (vol. XII), p. 180-181.
8. Mureșan P., *Educația permanentă*, Enciclopedică și Enciclopedică, București, 1983.
9. Nicola I., *Pedagogie*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1969
10. Popescu T., *Educația adulților*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1974.
11. Schwartz B., *Educația mâine*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1976.
12. Suchodolski B., *L'éducation parallèle // Perspectives*, Paris, UNESCO, 1972, nr. 2, p. 312-313.
13. Opa L., *Sociologia educației permanente*, Enciclopedică și Enciclopedică, București, 1973